

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กฎหมายอิสลามเป็นกฎหมายที่ประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา การดำเนินชีวิต กฎหมายครอบครัว มรดก การปกครอง เศรษฐกิจ การค้า และเรื่องการใช้กำลัง หลักการเรื่องการใช้กำลังซึ่งมีบัญญัติอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นหลักการที่มุ่งให้เห็นว่า การใช้กำลังตามกฎหมายอิสลามนั้น เป็นไปเพื่อดำรงความยุติธรรม และเพื่อต่อต้านการรุกราน มิได้เกิดจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้นทางสังคมหรืออื่นๆ

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 1-4 และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ได้บัญญัติไว้ ซึ่งกฎเกณฑ์ในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้นเป็นกฎเกณฑ์ที่มีรากฐานมาจากกฎเกณฑ์ในยุคโบราณและหลักการทางศาสนา มีขึ้นเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรม เพื่อจำกัดผลกระทบจากการขัดกันทางทหาร เป็นกฎเกณฑ์ที่มุ่งคุ้มครองผู้ที่ไม่ได้ทำการสู้รบและไม่มีส่วนร่วมในการสู้รบ และเพื่อจำกัดวิธีการในการสู้รบด้วย โดยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมุ่งคุ้มครองผู้ประสบภัย ผู้บาดเจ็บและผู้ป่วยจากการสงครามไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นพลรบ หรือเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสู้รบ การปฏิบัติต่อเชลยศึกอย่างมีมนุษยธรรม การคุ้มครองพลเรือนในดินแดนที่ถูกยึดครองอย่างไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งในการสู้รบที่มีลักษณะระหว่างประเทศ และการสู้รบที่มีใช้ลักษณะระหว่างประเทศ

และในส่วนหลักการในกฎหมายระหว่างประเทศของอิสลามนั้น ได้ตระหนักถึงสิทธิในชีวิตว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิสูงสุดที่มนุษย์ควรมี โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว ภาษา และศาสนา โดยสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิศักดิ์สิทธิ์ และผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์นี้ถือว่าเป็นการทำอาชญากรรมต่อมนุษยชาติทั้งมวล ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการที่ท่านคอลีฟะฮ์อุมัร ได้เตือนทหารที่อยู่ในกองทัพมุสลิม ความว่า “อย่าสับฟันคนเล่นเมื่อพวกท่านมีอำนาจ อย่าทำเกินกว่าเหตุเมื่อพวกท่านได้รับชัยชนะ อย่าฆ่าชายและหญิงชรา สตรีหรือคนที่อ่อนแอกว่า แต่พยายามหลีกเลี่ยงพวกเขาเมื่อกองทัพสองฝ่ายได้เผชิญหน้ากัน

กฎหมายอิสลามกำหนดหลักการในเรื่องการใช้กำลังให้เป็นไปโดยหลักมนุษยธรรม ทั้งในเรื่องการให้ความเมตตาแก่ผู้ตกเป็นทาสและสตรี การบริจาคทาน รวมไปถึงเรื่องวิธีการในการสู้รบด้วย โดยการสู้รบตามกฎหมายอิสลามจะต้องเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม

โดยบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสู้รบ เช่น พลเรือน หรือ ผู้ที่ไม่ใช่พลรบ จะต้องไม่ถูกสังหาร หรือถูกโจมตี ในคัมภีร์อัล-กุรอานและท่านศาสดามุฮัมมัด ได้กำหนดหลักการห้ามสังหารสตรี เด็ก และนักบวช ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้สั่งแก่กองทัพของท่านที่ยกทัพไปสมรภูมิ ความว่า “จงอย่าตราทัพไปในพระนามแห่งอัลลอฮ์ด้วยอุปกรณ์แห่งพระองค์ และด้วยความเห็นชอบของศาสนทูตของพระองค์ จงอย่าได้ฆ่าคนชรา เด็ก ทารก และผู้หญิงเป็นอันขาด อย่าทำเกินเหตุ และจงเก็บรักษาทรัพย์สินไว้กับพวกท่านให้เรียบร้อย จงทำแต่สิ่งที่ถูกต้องและทำแต่ความดีไว้ ด้วยอัลลอฮ์ทรงรักบรรดาผู้ที่ทำความดีเสมอ” นอกจากนี้ ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันอีกว่า “จงอย่าตราทัพไปในนามแห่งอัลลอฮ์และเพื่อวัตถุประสงค์แห่งพระองค์ จงสู้รบกับศัตรูแห่งอัลลอฮ์ แต่จงเว้นจากการทำเกินเหตุ หรือประพฤติก่อหยาบคาย อย่าชู้กรวโซกให้คนกลัว หรือสับฟันเขาเล่น และอย่าฆ่าเด็กเป็นอันขาด” นอกเหนือไปจากเรื่องวิธีการในการทำสงครามที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว กฎหมายอิสลามยังบัญญัติหลักการในการห้ามทำลายพืชผล ปศุสัตว์ และศาสนสถานด้วย

โองการในคัมภีร์อัล-กุรอานและคำพูด รวมถึงการประพฤติก่อหยาบคายของท่านศาสดามุฮัมมัดมีการนำเสนอกฎเกณฑ์ในสงคราม ซึ่งเป็นวิธีการในระหว่างการสู้รบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอิสลาม โดยถือว่า กฎหมายอิสลามนั้นมีความก้าวหน้าและล้ำสมัย โดยกฎหมายระหว่างประเทศอิสลาม นั้นคำนึงถึงเรื่องการแข่งขันในยามสงครามมาเป็นเวลา 14 ศตวรรษ ก่อนที่จะมีอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเช่นเดียวกับเรื่องการทำ ความในมาตรฐานอาชญากรรมสงครามตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

โดยทฤษฎีของกฎหมายอิสลามที่มีการรับรองกันนั้นกำหนดว่า รูปแบบการสู้รบทุกชนิดถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย นอกเหนือไปจากการญิฮาด ซึ่งเป็นการใช้กำลังหรือสงครามที่กระทำขึ้นโดยมุสลิมเพื่อป้องกันอิสรภาพของความเชื่อทางศาสนาสำหรับมนุษยชาติ และเป็นเครื่องมือในการต่อต้านการรุกราน ความไม่ยุติธรรม และการทุจริต การใช้กำลังซึ่งชอบด้วยกฎหมายอิสลามนั้น จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นไปเพื่อการตอบโต้การรุกราน กฎหมายอิสลามไม่อนุญาตให้ใช้กำลังเป็นเครื่องมือในการบังคับให้ผู้คนเปลี่ยนศาสนา ในคัมภีร์อัล-กุรอานได้บัญญัติว่า “ไม่มีการบังคับใดๆ (ให้นับถือ) ในศาสนาอิสลาม แน่อน ความถูกต้องนั้นได้เป็นที่กระจ่างแจ้งแล้วจากความผิด”¹

“ศาสนาของท่านก็คือศาสนาของท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน”²

¹อัล-กุรอาน 2:256

²อัล-กุรอาน 109: 6

นอกจากนี้ท่านศาสดา ได้เคยสั่งห้ามมิให้บุคคลใดใช้อำนาจบังคับให้บุตรของตนนั้นเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามหากไม่สมัครใจ

โดยส่วนใหญ่แล้วกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศอิสลามจะมีการมุ่งเน้นไปยังเรื่องของการยุติการวิวาทโดยการใช้อำนาจ ซึ่งรวมถึงการต่อสู้กับผู้ที่มีไม่มุสลิมหรือผู้ปกครองซึ่งไร้ความยุติธรรมซึ่งตั้งต้นเป็นปฏิปักษ์กับมุสลิม โดยการยุติการวิวาทโดยการใช้อำนาจ ซึ่งเป็นการต่อสู้กับมุสลิมด้วยกันนั้นจะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมนุษยธรรม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของพลเรือน และสิทธิของผู้ที่ทำการสู้รบในเวลาสงบ ในขณะที่การยุติการวิวาทซึ่งเป็นการใช้อำนาจกับผู้ที่มีไม่มุสลิม อยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิของพลเรือนและสิทธิของพลรบในยามที่เป็นการขัดกันทางทหาร

แม้ว่าการทำยุติการวิวาทตามหลักการของอิสลามนั้นถือเป็นการทำงานที่ประเสริฐก็ตาม แต่มิใช่ว่าเป็นหลักการสูงสุดที่จะต้องกระทำโดยปราศจากเงื่อนไข โดยการออกไปทำยุติการวิวาทนั้นถือว่าอนุมัติให้กระทำได้ หากได้รับอนุญาตจากบิดามารดา แต่ถ้าบิดาและมารดาไม่อนุญาตก็ห้ามออกไปยุติการวิวาทโดยเด็ดขาด และจำเป็นที่จะต้องอยู่ดูแลท่านทั้งสอง เพราะหน้าที่ดังกล่าวถือว่าเป็นการยุติการวิวาทชนิดหนึ่งเช่นเดียวกัน ในเรื่องนี้ มีรายงานจากท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ อุมร์ ว่า มีชายคนหนึ่งได้มาหาท่านศาสดา เพื่อขอขออนุญาตไปทำการยุติการวิวาท ท่านศาสดาถามชายผู้นี้ว่า บิดามารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ชายผู้นั้นตอบว่า ยังมีชีวิตอยู่ครับ ท่านศาสดาจึงตอบว่า ท่านจงยุติการวิวาทด้วยการทำความดีให้ท่านทั้งสองเถิด³

โดยการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติซึ่งกำหนดหลักการห้ามใช้อำนาจ โดยมีข้อยกเว้นในบางกรณีเช่น กรณีการป้องกันตนเอง หรือการเข้าสนับสนุนของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งรัฐอิสลามสมัยใหม่ยอมรับหลักการขององค์การสหประชาชาติในเรื่องข้อห้ามการใช้อำนาจ และยังคงอยู่ร่วมเป็นสมาชิกเช่นเดียวกับรัฐต่างๆในองค์การสหประชาชาติ โดยรัฐอิสลามกำหนดหลักการปฏิเสธความรุนแรง ความก้าวร้าว รวมไปถึงการก่อการร้ายด้วย ประเด็นดังกล่าว จึงถือเป็นความเทียบเคียงกันได้ในพื้นที่ของบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามและบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้กฎบัตรขององค์การการประชุมอิสลาม (OIC) ได้เน้นย้ำความตกลงร่วมกันของประเทศ(อิสลาม) สมาชิกขององค์การที่ว่า “กฎบัตรสหประชาชาติและพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ซึ่งวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติอันเป็นรากฐานเพื่อความร่วมมือกันอย่างสมบูรณ์ระหว่างประชาชน” โดยวัตถุประสงค์ขององค์การการประชุมอิสลามไม่ได้มี

³ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “ถามตอบปัญหาศาสนา เรื่อง เกี่ยวกับการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์”, สายสัมพันธ์, อันดับที่ 409-410, (มีนาคม – เมษายน 2546) : น.72.

บัญญัติถึงสังคมรัฐในทางระหว่างประเทศ ในรูปแบบของการแบ่งแยกกันระหว่างแดนสันติ และแดนศัตรู และวัตถุประสงค์ขององค์การการประชุมอิสลามยังรวมไปถึง การทำทุกวิถีทางที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนสันติภาพในทางระหว่างประเทศด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐอิสลามยังได้รับแรงบันดาลใจจากกฎหมายระหว่างประเทศอิสลาม เช่นเดียวกับการให้การสนับสนุนบทบัญญัติของกฎหมายมนุษยธรรม เพื่อให้มีแนวความคิดที่จะดำเนินไปด้วยกันระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศในรูปแบบ “ตะวันตก” และ “อิสลาม” ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำให้เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐานที่สามารถปฏิบัติได้มากกว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ในเชิงอุดมคติ⁴

สำหรับเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้น ในสังคมโลกมีการใช้กำลังทหารกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะระหว่างประเทศและที่มีใช้ลักษณะระหว่างประเทศ ประเทศในกลุ่มภูมิภาคตะวันออกกลาง และกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามในภูมิภาคอื่นๆ เช่น สาธารณรัฐเซเชเนีย ปาเลสไตน์ เป็นต้น รวมไปถึงสถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ต่างก็มีการอ้างว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการต่อสู้ตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยสาเหตุของการใช้กำลังนั้นมีขึ้นเพื่อตอบโต้การรุกราน ซึ่งเป็นไปตามหลักการใช้กำลังโดยชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายอิสลาม ซึ่งวิทยานิพนธ์นี้จะไม่ขอบรรยายถึงรายละเอียดของสาเหตุซึ่งเป็นที่มาของการสู้รบต่างๆ เนื่องจากการสู้รบ และการใช้กำลังที่เกิดขึ้นนั้น อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ การเมือง การขัดผลประโยชน์ในทางธุรกิจ หรือการแย่งชิงดินแดน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้กำลังที่มีขึ้นเพื่อตอบโต้การรุกรานนั้นจะต้องเป็นไปโดยมีข้อจำกัดด้วย ซึ่งข้อจำกัดตามหลักการนั้น คือ การไม่โจมตีพลเรือน และจะต้องปกป้องคุ้มครองพลเรือนที่อ่อนแอ เช่น เด็ก สตรี และคนชรา เป็นต้น หากพิจารณาการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ส่วนใหญ่แล้วการกระทำที่เกิดขึ้นมักจะมีผลต่อผู้บริสุทธิ์ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็คือ เด็ก สตรี และคนชรา นั่นเอง ในกรณีที่เกิดผลจากการกระทำดังกล่าวกระทบต่อผู้ที่เป็นพลเรือน ก็จะถือว่าการกระทำดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลามในเรื่องของการใช้กำลัง

ในปัจจุบันมักจะมีการนำหลักการเรื่องญิฮาดมาใช้ อันเนื่องมาจากแรงกระตุ้นทางการเมืองและผู้ที่นิยมความรุนแรงซึ่งต้องการให้เกิดความวุ่นวาย การทำญิฮาดมักถูกอ้างโดยกลุ่มคนที่จะใช้ผลประโยชน์จากบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระทำที่มีแรงบันดาลใจดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นเป็นการปฏิเสธข้อจำกัดตามกฎหมายอิสลามในแนวทางและวิถีทางในเรื่องของ

⁴ Shaheen Sardar Ali & Javaid Rehman, “The Concept of Jihad in Islamic International Law,” Journal of Conflict & Security Law , (Winter 2005) : 321.

การใช้กำลัง โดยนิวาตถูกใช้เป็นเครื่องมือในการใช้กำลังซึ่งมีที่มาจากหลักการในทางศาสนา เพื่ออ้างความชอบธรรมในการทำความรุนแรงที่ผิดกฎหมาย เช่นเดียวการใช้นิวาตเป็นเครื่องมือในการบรรลุอุดมคติของอิสลามในเรื่องการจัดตั้งรัฐอิสลามเพื่อที่จะต่อสู้กับศัตรูของอิสลาม ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่การต่อต้านระบบการปกครองภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังคงรวมไปถึงในระดับระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า การก่อการร้ายด้วย ในเรื่องดังกล่าวนี้ หากพิจารณาถึงหลักการในศาสนาอิสลามนั้นจะเห็นได้ว่า ศาสนาอิสลามตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์ที่คัมภีร์อัล-กุรอาน ได้บัญญัติไว้ ความว่า “หากผู้ใดรักษาชีวิตหนึ่งไว้ ก็เท่ากับเขาได้รักษาชีวิตมนุษยชาติทั้งมวลไว้”⁵ จึงเท่ากับว่า ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้มุสลิมใช้อาวุธซึ่งทำให้เกิดการทำลายล้าง ทำให้เกิดความโหดร้ายไร้มนุษยธรรมต่อเหยื่ออย่างไม่จำกัดเป้าหมาย การทำสงครามหรือการใช้กำลังใดๆก็ตามที่ไม่ได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขตามกฎหมายอิสลามดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ถือได้ว่าเป็นการก่อการร้าย นิวาตจึงไม่ใช่การก่อการร้าย นอกจากนี้ กฎหมายอิสลามไม่อนุมัติการก่อการร้ายต่อพลเรือนผู้บริสุทธิ์ในทุกสถานการณ์ การก่อการร้ายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “พะชาด” คือ การก่อความเสียหายและความหายนะต่อสังคมโลก ซึ่งขัดกับหลักการในกฎหมายอิสลาม

องค์การการประชุมอิสลามได้ตระหนักในปัญหาในเรื่องการก่อการร้ายที่เกิดขึ้น โดยองค์การการประชุมอิสลามนั้นได้ประมาณการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ ดังจะเห็นได้จากอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายสากลขององค์การการประชุมอิสลาม ได้ผ่านมติการประชุมของชาติสมาชิกเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1999 ซึ่งผนวกไว้ในมติที่ 59/26 P ที่เน้นความสำคัญในความปรารถนาที่จะส่งเสริมความร่วมมือในหมู่ประเทศสมาชิก ในการต่อสู้กับอาชญากรรมการก่อการร้าย ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของชาติอิสลาม อีกทั้งเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ของพวกเขา โดยยึดตามหลักการของกฎหมายอิสลามที่ปฏิเสธการก่อการร้ายและการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ โดยองค์การการประชุมอิสลามปฏิเสธทุกความพยายามที่จะเชื่อมโยงอิสลามและมุสลิมเข้ากับการก่อการร้าย และในอนุสัญญาดังกล่าว องค์การการประชุมอิสลามได้ย้ำถึงเจตนาขององค์การที่จะต้องยึดถือตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎบัตรสหประชาชาติ ต่อประเด็นความชอบธรรมในการต่อต้านการรุกรานของต่างชาติ และการต่อสู้ดิ้นรนของประชาชนที่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำ หรือการยึดครองของต่างชาติ กลุ่มที่ต่อสู้เพื่ออิสรภาพและในเรื่องสิทธิในการกำหนดจิตใจตนเอง

⁵ อัล-กุรอาน 5: 35.

โดยหลักการของศาสนาอิสลามแล้ว มุสลิมศรัทธาว่ากฎหมายอิสลามนั้นเป็นกฎหมายสูงสุด เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อความศรัทธาตามหลักการของศาสนาอิสลาม ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมโลกนั้น เนื่องด้วยรัฐต่างๆ ล้วนเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และโดยส่วนใหญ่รัฐอิสลามต่างก็เป็นภาคีของอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ทั้ง 4 ฉบับ และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ค.ศ. 1977 เมื่อวิเคราะห์กันในเรื่องรายละเอียดของกฎหมายแล้ว กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมิได้มีบทบัญญัติที่ขัดแย้งกับหลักการตามกฎหมายอิสลาม จึงทำให้รัฐอิสลามสามารถถือปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศได้ โดยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศถือเป็นหลักการที่รัฐอิสลามซึ่งเป็นภาคีของกฎหมายดังกล่าว จะได้ใช้หลักการนั้นในการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐที่มีไม่มุสลิมในสังคมระหว่างประเทศด้วย

จากหลักการของกฎหมายอิสลามและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้น แสดงให้เห็นว่า กฎหมายทั้งสองได้บัญญัติกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักมนุษยธรรม ซึ่งเน้นความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่บุคคล ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดเล็กน้อย เช่น ใน กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้น จะกำหนดรายละเอียดต่างๆ เช่น การจัดทำรูปพรรณของผู้บาดเจ็บ ผู้ป่วย และผู้ตาย การอนุญาตให้เชลยศึกและพลเรือนผู้ถูกกักกันได้ส่งและรับจดหมาย เรื่องการกำหนดค่านิยมของสิ่งที่อยู่ในสภาวะสงคราม เช่น ค่านิยมของ “พลเรือน” “เป้าหมายทางทหาร” เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ถึงความแตกต่างกันระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมและกฎหมายอิสลามในเรื่องของการใช้กำลังเป็นความแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อย เมื่อมีการสอดรับกันในหลักการของกฎหมายอิสลามและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศแล้ว จึงถือได้ว่า กฎหมายอิสลามและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศไม่มีความขัดแย้งกันแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในเรื่องของเครื่องหมายเสี้ยววงเดือนแดง ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่อนุสัญญาเจนีวาอนุมัติให้ประเทศมุสลิมใช้และเป็นสัญลักษณ์ของกาชาदनอกเหนือไปจากเครื่องหมายกากบาทแดง โดยสัญลักษณ์เสี้ยววงเดือนแดงนี้ได้ถูกนำมาใช้โดยชาวออตโตมันในปี ค.ศ.1877 นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนถึงในปัจจุบัน มีประเทศสมาชิกที่ใช้สัญลักษณ์นี้ รวมแล้วกว่า 30 ประเทศทั่วโลก แสดงให้เห็นว่า นอกจากรัฐอิสลามยึดถือและปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารแล้ว รัฐอิสลามยังยอมรับถึงหลักการและแนวปฏิบัติของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศด้วย

ในกรณีของกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังนั้น มีข้อเสนอแนะเพื่อให้บุคคลต่างๆ ได้เข้าใจ และรับทราบถึงหลักการของกฎหมายมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการเผยแพร่หลักการดังกล่าวให้บุคคลต่างๆ ได้รับทราบ ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและผู้ที่มิได้นับถือศาสนาอิสลามได้ทำการศึกษา และทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง โดยรัฐและประชาคมโลกควรจะทำให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวด้วย เนื่องจากมีหลายประเทศทั่วโลกที่เป็นประเทศอิสลามซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้กำลังในสถานการณ์ปัจจุบัน หากมีการศึกษาทำความเข้าใจในกฎหมายดังกล่าวแล้ว จะทำให้ผู้ที่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจ สามารถนำหลักการในเรื่องดังกล่าวไปวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาคมโลกในหลักการที่แท้จริงของการใช้กำลังตามกฎหมายอิสลาม